

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра міжнародного права**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Декан юридичного факультету

Ярослав ЛАЗУР

«19 червня» 2024 р.

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

галузь знань 29 Міжнародні відносини
спеціальність 293 Міжнародне право освітньої програми бакалавр.

Ужгород 2024

Програма атестаційного екзамену для студентів галузь знань 29 Міжнародні відносини спеціальність 293 Міжнародне право освітньої програми бакалавр.

Укладачі:

д.ю.н., проф. Менджул М.В.

к.ю.н., доц. Котляр О.І.

к.ю.н., доц. Колотуха І.О.

к.ю.н. доц. Фетько Ю. І.

к.ю.н., доц. Ковальова М.В.

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри міжнародного права.

Протокол № 10 від « 17 » червня 2024 року

Завідувач кафедри Ольга КОТЛЯР

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол 8 від « 19 » серпня 2024 року

Голова науково-методичної комісії Павло ЧЕРЕВКО

Загальні положення

Атестаційний екзамен грає важливу роль у завершальній стадії формування і оцінки теоретичної підготовки фахівців. Атестаційний екзамен – це комплексна перевірка знань студентів з фахових дисциплін, передбачених навчальним планом.

Для студентів 4 курсу денної форми навчання він проводиться у 8 семестрі. Основним науково-методичним документом, що регламентує зміст атестаційного екзамену, є програма. Вона спрямована на забезпечення комплексного підходу до оцінки теоретичної, методичної та практичної підготовки студентів, до виявлення ступеня їх підготовки до майбутньої самостійної діяльності.

Мета програми – визначити обсяг і необхідний рівень теоретичних знань, одержаних практичних навиків і вмінь з профільюючих дисциплін в галузі міжнародного права.

ПРОГРАМА ЕКЗАМЕНУ

Атестаційний екзамен включає тестові завдання.

Тести до атестаційного екзамену складаються з завдань з міжнародного публічного права, міжнародного приватного права та права Європейського Союзу

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

Тема 1. Поняття, особливості та характерні риси сучасного міжнародного публічного права Міжнародна система, міжнародні відносини та міжнародне право. Поняття «міжнародне публічне право». Сутність міжнародного права. Функції міжнародного права. Особливості сучасного міжнародного права. Система міжнародного права.

Тема 2. Становлення та розвиток міжнародного права Періодизація розвитку міжнародного права. Розвиток міжнародного права від найдавніших часів до Вестфальського конгресу 1648 р. Класичне міжнародне право (міжнародне право між Вестфальським конгресом 1648 р. і епохою Великої Французької революції (рубіж XVIII-XIX ст.), розвиток міжнародного права від епохи Великої Французької революції до створення Версальської системи). Розвиток сучасного міжнародного права.

Тема 3. Норми міжнародного права Поняття норм міжнародного права. Класифікація норм міжнародного права. Ієрархія норм міжнародного права. Міжнародна правотворчість. Кодифікація норм міжнародного права.

Тема 4. Джерела міжнародного права Поняття і види джерел в міжнародному праві. Міжнародний договір як джерело міжнародного права. Міжнародно-правовий звичай. Загальні принципи права, що визнаються цивілізованими націями. Рішення міжнародних і національних судів. Резолюції та рішення міжнародних організацій та конференцій. Доктрина. «М'яке» міжнародне право. Односторонні акти держав. Поняття основних принципів міжнародного права. Джерела основних принципів міжнародного права. Декларація про принципи міжнародного права.

Тема 5. Суб'єкти міжнародного права Поняття суб'єкта міжнародного права. Класифікація суб'єктів міжнародного права. Держава як суб'єкт міжнародного права. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних міждержавних організацій.

Тема 6. Міжнародно-правове визнання та правонаступництво в міжнародному праві Поняття та сутність визнання. Види визнання. Визнання держав. Визнання урядів. Інші форми визнання. Форми визнання. Загальні положення правонаступництва. Теорії правонаступництва. правонаступництво держав щодо міжнародних договорів. правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів, державних боргів. правонаступництво України.

Тема 7. Взаємодія міжнародного і національного права Питання про співвідношення міжнародного і національного права. Теорії взаємодії міжнародного і внутрішньодержавного права. Вплив міжнародного права на національне право.

Тема 8. Відповідальність у міжнародному праві Поняття, цілі, принципи та джерела міжнародно-правової відповідальності. Суб'єкти міжнародно-правової відповідальності. Юридичні та фактичні підстави міжнародно-правової відповідальності. Ознаки міжнародного правопорушення. Класифікація міжнародних правопорушень. Відмежування правопорушень від схожих (суміжних) діянь. Види та форми міжнародної відповідальності. Обставини, що звільняють від міжнародно-правової відповідальності. Форми відшкодування шкоди, заподіяної міжнародно-протиправним діянням.

Тема 9. Вирішення міжнародних спорів Поняття міжнародного спору. Поняття та види мирних засобів вирішення міжнародних спорів. Дипломатичні способи врегулювання спорів. Правові засоби вирішення спорів.

Тема 10. Право міжнародних договорів Поняття та джерела права міжнародних договорів. Поняття і класифікація міжнародних договорів. Стадії укладення міжнародного договору. Реєстрація та опублікування договорів. Тлумачення міжнародних договорів. Дія та чинність міжнародних договорів. Припинення міжнародних договорів і зупинення їх дії.

Тема 11. Територія в міжнародному праві Поняття території в міжнародному праві. Види території в міжнародному праві. Державна територія та її правовий

режим. Державні кордони (встановлення, делімітація, демаркація). Правові підстави зміни державної території. Заборона застосування сили або погрози силою щодо території держави. Протиправні зміни державної території. Оренда території. Державна територія з міжнародно-правовим режимом. Міжнародно-правовий режим рік і озер. Режим судноплавства по Дунаю. Правовий режим Арктики. Правовий режим Антарктики.

Тема 12. Населення у міжнародному праві Поняття та основні категорії населення. Міжнародно-правові питання громадянства. Фізичні особи з особливим правовим статусом. Право притулку.

Тема 13. Право міжнародних організацій Поняття права міжнародних організацій. Поняття та класифікація міжнародних організацій. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних міжурядових організацій. Організація Об'єднаних Націй: цілі, принципи, структура. Регіональні міжнародні організації.

Тема 14. Право зовнішніх зносин Зовнішні зносини в сучасному світі. Органи зовнішніх зносин держави. Дипломатичні представництва, їх функції та порядок утворення. Правова природа дипломатичних привілеїв та імунітетів. Привілеї та імунітети дипломатичних представництв. Особисті дипломатичні привілеї та імунітети. Консульські представництва, їх функції та порядок утворення. Привілеї та імунітети консульських представництв. Особисті консульські привілеї та імунітети. Спеціальні місії. Привілеї й імунітети спеціальних місій та їх персоналу. Зовнішні зносини за участю міжнародних міжурядових організацій. Привілеї й імунітети органів зовнішніх зносин міжнародних організацій та їх персоналу.

Тема 15. Право міжнародної безпеки Міжнародно-правові нормативні засоби забезпечення міжнародної безпеки. Організаційно-правові засоби забезпечення міжнародної безпеки (системи міжнародної безпеки). Матеріальні засоби забезпечення міжнародної безпеки.

Тема 16. Міжнародне право прав людини Універсальні і спеціальні права людини в міжнародному праві, їх поняття, призначення, зміст. Міжнародно-правовий захист осіб, що належать до певних груп населення. Універсальні організаційно-правові засоби міжнародного захисту прав людини Європейський суд з прав людини: юрисдикція, судоустрій, процедура звернення.

Тема 17. Право збройних конфліктів Поняття, предмет, джерела та принципи міжнародного права збройних конфліктів. Сфера застосування права збройних конфліктів. Учасники збройних конфліктів. Обмеження засобів і методів ведення війни. Міжнародно-правове регулювання ведення збройних конфліктів неміжнародного характеру.

Тема 18. Міжнародне морське право Поняття міжнародного морського права. Міжнародно-правовий статус та режим морських просторів. Внутрішні морські води. Територіальне море. Прилегла зона. Правовий режим виключної економічної зони. Континентальний шельф. Поняття відкритого моря і його свободи. Прапор судна. Морське дно. Морські протоки. Міжнародні канали. Питання про міжнародно-правовий режим Антарктики.

Тема 19. Міжнародне повітряне і космічне право Поняття, принципи та джерела міжнародного повітряного права. Правовий режим повітряного простору України. Польоти в міжнародному повітряному просторі. Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО). Міжнародне космічне право та його джерела. Космічний простір і небесні тіла. Космічні об'єкти. Космонавти.

Тема 20. Міжнародне співробітництво у боротьбі з міжнародною злочинністю Міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю. Міжнародне кримінальне право. Міжнародна кримінальна відповідальність. Поняття та види міжнародних злочинів. Міжнародні кримінальні судові органи

Тема 21. Міжнародне економічне право Поняття міжнародного економічного права. Джерела міжнародного економічного права. Принципи міжнародного економічного права. Правові режими, що надаються державами для регулювання зовнішньоекономічних відносин. Система міжнародних економічних організацій. Світова організація торгівлі (СОТ).

Тема 22. Міжнародне право навколишнього середовища Основні засади міжнародного права навколишнього середовища. Діяльність міжнародних організацій в сфері охорони навколишнього середовища. Міжнародна охорона окремих об'єктів міжнародного права навколишнього середовища.

МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Тема 1. Загальна характеристика міжнародного приватного права Поняття, предмет і система міжнародного приватного права. Особливості приватних відносин міжнародного характеру. Поняття та форми іноземного елемента у відносинах приватно-правового характеру. Нормативний склад міжнародного приватного права. Метод міжнародного приватного права. Місце міжнародного приватного права у правовій системі. Основні підходи в правовій доктрині до предмету, методу, складу норм та місця міжнародного приватного права в правовій системі. Співвідношення міжнародного приватного права з приватним правом та міжнародним публічним правом. Принципи та функції міжнародного приватного права.

Тема 2. Джерела міжнародного приватного права Поняття та ознаки джерел міжнародного приватного права. Види джерел міжнародного приватного права. Законодавство про міжнародне приватне право зарубіжних країн. Кодифікація

міжнародного приватного права. Закони про міжнародне приватне право окремих країн. Судова та арбітражна практика окремих країн як джерела міжнародного приватного права. Міжнародний договір як джерело міжнародного приватного права. Види міжнародних договорів. Багатосторонні (універсальні та регіональні) договори, які містять уніфіковані колізійні та матеріальні норми. Двосторонні договори в міжнародному приватному праві. Участь України в міжнародних договорах з міжнародного приватного права. Звичай як джерело міжнародного приватного права. Торгові звичаї. Уніфікація норм міжнародного приватного права. Міжнародні органи, які приймають участь у розробці й прийнятті джерел міжнародного приватного права.

Тема 3. Колізійні норми в міжнародному приватному праві Підстави виникнення колізій. Поняття й види колізійних норм. Дія імперативних норм законодавства України, що регулює відносини з іноземним елементом. Поняття, структура і види колізійних норм. Основні види колізійних прив'язок (формул прикріплення): особистий закон фізичних і юридичних (національність) осіб; закон країни місцезнаходження речі; закон країни, що визначає вимоги до форми правочинів (договорів); автономія волі; закон країни, що застосовується до договору при відсутності угоди про вибір права; закон країни, за яким правовідносини, що підлягають врегулюванню, найбільш тісно пов'язано; закон країни місця здійснення правопорушення; закон країни, що визначає позовну давність; закон країни суду тощо.

Тема 4. Застосування колізійних норм у міжнародному приватному праві Кваліфікація в міжнародному приватному праві. Встановлення змісту і застосування іноземного права. Поняття зворотного відсилання і відсилання до третього закону. Принцип взаємності і реторсії. Обхід закону в міжнародному приватному праві. Застереження про публічний порядок в міжнародному приватному праві.

Тема 5. Суб'єкти міжнародного приватного права Фізична особа як суб'єкт міжнародного приватного права. Громадянин як суб'єкт міжнародних приватних правовідносин. Іноземець як суб'єкт міжнародних приватних правовідносин. Біженець як суб'єкт міжнародних приватних правовідносин. Юридична особа як суб'єкт міжнародного приватного права. Правове регулювання діяльності іноземних юридичних осіб в Україні. Транснаціональні компанії як суб'єкти міжнародних приватних правовідносин. Правовий статус офшорних компаній як суб'єктів міжнародних приватних правовідносин. Держава як суб'єкт міжнародного приватного права. Принципи, що визначають правовий режим іноземних інвестицій й інвестиційна політика держав. Правовий статус іноземних інвесторів в Україні. Державні гарантії.

Тема 6. Право власності у міжнародному приватному праві Колізійні питання права власності в міжнародному приватному праві. Виникнення і припинення права власності. Закон, що визначає право власності на рухоме і нерухоме майно. Правовий режим власності іноземців та іноземних юридичних осіб в Україні. Правовий режим власності іноземних держав в Україні. Основні принципи

міжнародної охорони суміжних прав. Суб'єкти міжнародної охорони суміжних прав. Строки міжнародної охорони суміжних прав. Основні принципи міжнародної охорони промислової власності. Суб'єкти міжнародної охорони промислової власності. Механізм охорони промислової власності у міжнародному приватному праві. Значення принципів національного режиму, взаємності і пріоритету. Міжнародно-правова охорона прав на способи індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг. Міжнародна система реєстрації товарних знаків. Закон, що визначає право власності та інші речові права щодо транспортних засобів. Закон, що визначає речові права на рухоме майно (товари), які знаходяться в дорозі. Закон, що визначає способи захисту права власності й інших речових прав. Правовий режим інвестування українських юридичних осіб і громадян за кордоном. Законодавство України про порядок інвестування резидентами України майнових цінностей за кордон. Правове регулювання відкриття резидентами України рахунків в іноземних банках. Правове регулювання іноземних інвестицій в Україні. Поняття іноземних інвестицій і їх види. Джерела правового регулювання іноземних інвестицій в Україні.

Тема 7. Право інтелектуальної власності у міжнародному приватному праві Поняття і види інтелектуальної власності. Основні принципи міжнародної охорони авторських прав. Суб'єкти міжнародної охорони авторських прав. Строки міжнародної охорони авторських прав.

Тема 8. Зобов'язання у міжнародному приватному праві Правове регулювання договірних зобов'язань у міжнародному приватному праві. Поняття зовнішньоекономічного договору (контракту). Елементи зовнішньоекономічного договору. Форма зовнішньоекономічного договору. Порядок укладання міжнародних комерційних договорів. Поняття види й джерела регулювання міжнародних перевезень. Колізійні й матеріальні норми щодо позовної давності. Регулювання умов постачань товарів. Базисні умови постачань (ІНКОТЕРМС). Сфера регулювання і різновиди. Правове регулювання грошових зобов'язань, що впливають із зовнішньоекономічних договорів. Міжнародно-правова уніфікація розрахункових відносин по зовнішній торгівлі. Уніфіковані правила і звичаї для документованих акредитивів. Угода про акредитив. Форми акредитива. Поняття позадоговірних зобов'язань у міжнародному приватному праві. Поняття деліктних зобов'язань. Види колізійних прив'язок, які застосовуються в законодавстві держав і міжнародних договорів для визначення статуту позадоговірних зобов'язань з іноземним елементом. Закон країни здійснення правопорушення; закон держави, що потерпіла від правопорушення; закон суду; закон громадянства потерпілого і правопорушника; закон місце проживання відповідача. Договори про правову допомогу України з іншими державами.

Тема 9. Спадкові відносини у міжнародному приватному праві Колізійні питання спадкового права. Право, яке застосовується при визначенні порядку переходу майна, прав і обов'язків при спадкуванні. Правове регулювання спадкування іноземцями в Україні. Правове регулювання спадкування

громадянами України за кордоном. Роль і значення договорів про правову допомогу в справах щодо спадкування за кордоном: визначення права, необхідного до застосування; спадкування державою; виморочене майно; заповіт; компетенція по спадкових справах; заходи для охорони спадщини.

Тема 10. Трудові відносини в міжнародному приватному праві Колізійні питання трудового права. Основні типи колізійних прив'язок: закон місця укладення трудового договору; закон місця роботи; закон місця виробничої діяльності; закон місцезнаходження роботодавця; закон громадянства працівника; закон флангу судна; закон місця реєстрації 7 транспортного засобу. Кодекс законів про працю України щодо регулювання трудових відносин громадян, які працюють поза межами держави. Умови і порядок працевлаштування іноземців в Україні. Українське законодавство про пенсійне забезпечення громадян України, які знаходяться за кордоном і іноземців, які знаходяться в Україні.

Тема 11. Шлюбно-сімейні відносини у міжнародному приватному праві Колізійні питання сімейно-правових відносин. Основні типи колізійних прив'язок: право місця укладення шлюбу; закон громадянства подружжя; закон країни постійного місця проживання дитини; закон громадянства усиновлення; закон суду. Укладення шлюбу українських громадян з іноземцями. Права й обов'язки іноземних громадян і осіб без громадянства в шлюбних і сімейних відносинах. Укладення шлюбів між громадянами України й іноземцями в Україні. Шлюб між громадянином України й іноземцем, укладений поза межами України. Договори України про правову допомогу щодо укладення шлюбу. Порядок й особливості розірвання шлюбу між громадянином України й іноземним громадянином в Україні. Правове регулювання особистих і майнових відносин між подружжям в міжнародному приватному праві. Регулювання відносин між батьками і дітьми в міжнародному приватному праві. Правове регулювання усиновлення в міжнародному приватному праві. Правове регулювання опіки і піклування в міжнародному приватному праві. Встановлення опіки і піклування над громадянами України, що проживають за її межами. Встановлення опіки і піклування над іноземцями в Україні. Визнання опіки і піклування, встановленої поза межами України.

Тема 12. Міжнародний цивільний процес і міжнародний комерційний арбітраж Поняття міжнародного цивільного процесу. Визначення підсудності цивільних справ з іноземним елементом. Основні системи визначення підсудності. Поняття договірної підсудності. Процесуальний стан іноземних громадян і іноземних юридичних осіб в українському цивільному процесі. Процесуальний стан іноземної держави і її дипломатичних представництв в Україні. Виконання доручень іноземних установ юстиції. Правове регулювання виконання іноземних судових доручень в Україні. Гаазька конвенція з питань цивільного процесу 1954 р. Роль угод про правову допомогу. Здійснення нотаріальних дій щодо справ з іноземним елементом. Поняття легалізації. Апостиль. Поняття зовнішньоторговельного арбітражу. Правове положення і

види третейських (арбітражних) судів. Інституційний зовнішньоторговельний арбітраж і арбітраж ad hoc. Типовий договір ЮНСІТРАЛ про міжнародний торговий арбітраж. Арбітражний регламент Європейської економічної комісії ООН. Регламент Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України. Регламент Морської арбітражної комісії при торгово-промисловій палаті 8 України. Значення і зміст арбітражного застереження. Визнання і виконання іноземних арбітражних рішень. Угода про порядок розв'язання спорів, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності.

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Тема 1. Передумови європейської інтеграції Історична обумовленість інтеграційного процесу в Європі і світі. Політичні та культурні передумови створення ЄС. Європейська ідея: поняття, значення, еволюція. Концепції створення політичного союзу в Європі у середні віки та новий час. Сполучені Штати Європи. План Маршала і Організація європейського економічного співробітництва. Рада Європи. НАТО. Основні етапи формування Європейських Співтовариств і Європейського Союзу. План Шумана 1950 року. «Комунітарний метод» та його відмінність від методу міжурядового співробітництва. Створення і розвиток Європейських Співтовариств: Європейське об'єднання вугілля та сталі, Європейське економічне співтовариство та Європейське співтовариство з атомної енергії. Маастрихтський договір 1992 року. Перетворення Європейського економічного співтовариства в Європейське Співтовариство.

Тема 2. Європейський союз – нова організація політичної влади в Європі Європейський Союз: склад, територія, населення. Держави-члени Європейського Союзу. Територіальна сфера діяльності ЄС. Особливості правового режиму «заморських країн та територій». Інститут громадянства ЄС та його значення. Офіційні мови ЄС. Символіка Європейського Союзу (гімн, прапор тощо). Європейський Союз і Рада Європи. Спільність завдань та схожість у розвитку Європейського Союзу та Ради Європи. Методи і форми здійснення інтеграції у межах двох об'єднань. Взаємодія Європейського Союзу і Ради Європи на сучасному етапі. Європейський Союз на сучасному етапі. Проблеми розширення ЄС на сучасному етапі, процедура прийняття нових членів. Плани подальших реформ Європейського Союзу. Федералізація як головний напрямок політико-правової інтеграції в рамках Європейського Союзу.

Тема 3. Цілі і принципи діяльності європейського союзу Поняття і класифікація цілей Європейського Союзу. Загальні та спеціальні цілі Європейського Союзу. Принципи діяльності Європейського Союзу: система і зміст. Додаткова компетенція Європейського Союзу. Основні напрямки і правові форми розширення компетенції Європейського Союзу. Іманентні повноваження Європейського Союзу, порядок їх реалізації. Принципи та механізм розвинутого співробітництва.

Тема 4. Правова природа та характерні риси права європейського союзу Правова природа права Європейського Союзу, історія його розвитку.

Визначення права Європейського Союзу. Співвідношення понять «Європейське право» і «право Європейського Союзу». Право ЄС як галузь права.

Тема 5. Система права Європейського Союзу Система права Європейського Союзу: основні способи побудови. Предметний, функціональний і структурний підходи. Галузі та інститути права Європейського Союзу. «Інституційне» і «матеріальне» право Європейського Союзу. Структурні компоненти права Європейського Союзу. Поняття «комунітарне право». Місце комунітарного права в системі права Європейського Союзу.

Тема 6. Принципи права європейського союзу Принципи права Європейського Союзу: поняття, класифікація. Загальні і функціональні принципи. Загальні принципи права. Принцип охорони прав і свобод особистості. Принцип правової визначеності. Принцип пропорційності. Принцип недискримінації. Принцип субсидіарності. Функціональні принципи. Принцип верховенства права ЄС. Принцип прямої дії права ЄС. Джерела і спосіб закріплення принципів права Європейського Союзу. Роль наднаціональних судових органів у розробці, визнанні та захисті основних принципів права ЄС.

Тема 7. Джерела права європейського союзу Джерела права ЄС: поняття, класифікація джерел права ЄС. Первинне законодавство. Теорія виокремлення первинного та похідного (вторинного) європейського права (законодавства Європейського союзу). Джерела первинного права, їх класифікація. Похідне (вторинне) законодавство. Загальна характеристика похідного (вторинного) законодавства. Пряме та опосередковане застосування актів вторинного права. Класифікація актів вторинного законодавства. Судові рішення. Роль судового прецеденту як джерела права ЄС. Співвідношення норм права ЄС і норм міжнародного публічного права. Договори, які укладаються Європейським Союзом. Договори, які укладаються державами-членами ЄС. Право ЄС і національне право. Національне право як джерело права ЄС. Верховенство права ЄС і доктрина прямої дії.

Тема 8. Компетенція європейського союзу Поняття компетенції Європейського Союзу. Компетенція Європейського Союзу: структура і зміст. Правові джерела компетенції Європейського Союзу. Розподіл компетенції Європейського Союзу між спільною зовнішньою політикою і політикою безпеки, і співробітництвом поліції та судових органів у кримінально-правовій сфері. Характер компетенції Європейського Союзу. Розмежування сфери відання і повноважень між Європейським Союзом і державами-членами. Виключна компетенція ЄС. Компетенція ЄС. Сфера відання і діяльності ЄС. Спільний ринок ЄС. Економічний і валютний союз. Законодавчі, виконавчо-розпорядчі, юрисдикційні та інші повноваження ЄС, правові форми їх реалізації. Міжнародна правосуб'єктність і міжнародні угоди ЄС.

Тема 9. Компетенція європейського союзу у сфері спільної зовнішньої політики і політики безпеки Історичні аспекти становлення та розвитку правових засад спільної зовнішньої політики і політики безпеки (СЗППБ).

Предмет, цілі та принципи спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Органи СЗППБ. Повноваження Європейського Союзу у питаннях спільної зовнішньої політики і політики безпеки і форми їх реалізації. Міжнародні угоди Європейського Союзу у сфері спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Правові основи спільної оборонної політики Європейського Союзу. Сили швидкого реагування.

Тема 10. Органи та інститути ЄС Організаційний механізм Європейського Співтовариства і Європейського Союзу. Поняття «інститут» і «орган» у праві Європейського Союзу. Система інститутів ЄС. Класифікація органів ЄС. Система інституційних органів ЄС. Європейський Парламент. Склад, функції, регламент роботи, місце в системі наднаціональних органів ЄС, сфера компетенції. Порядок обрання та правовий статус депутатів Європарламенту. Юридична і політична відповідальність Європарламенту та його членів. Депутатський імунітет. Європейська Рада. Склад, порядок формування і проведення засідань. Повноваження. Висновки Європейської Ради. Спеціальні повноваження Європейської Ради. Європейська Рада і Рада Європейського Союзу. Рада Європейського Союзу. Місце в системі органів ЄС. Склад і порядок формування. Обсяг та зміст повноважень. Порядок роботи і процедура прийняття рішень. Відповідальність Ради ЄС. Комісія Європейського Союзу. Наднаціональний характер Комісії ЄС. Склад, функції, обов'язки, повноваження. Зовнішні функції Комісії ЄС. Права Комісії щодо держав-членів ЄС. Делегування Комісії ЄС додаткових повноважень. Політична відповідальність Комісії ЄС. Фінансові установи. Система фінансових установ ЄС, правове регулювання і контроль за їх діяльністю. Європейський інвестиційний банк: правовий статус, основні напрямки діяльності, керівні органи. Правове становище структурних фондів ЄС. Консультативні органи. Особливості правового статусу консультативних органів, основні та допоміжні консультативні органи. Правове становище Економічного і соціального комітету і Комітету регіонів. Правотворчі процедури в Європейському Союзі. Законодавчий процес. Бюджетний процес. Розмежування повноважень.

Тема 11. Судова система європейського союзу Судова система Європейського Союзу: загальні принципи побудови. Основні ланки судової системи Союзу. Суд Європейського Союзу: склад і порядок формування. Особливості статусу генеральних адвокатів. Гарантії незалежності членів Суду. Пленум і палати Суду. Організація роботи і процедура прийняття рішень. Юрисдикція Суду. Правовий статус, склад, компетенція Трибуналу. Порядок судочинства в Трибуналі. Правовий статус спеціалізованих трибуналів. Порядок створення і наділення їх юрисдикційними повноваженнями.

Тема 12. Співвідношення права європейського союзу і внутрішнього законодавства держав-членів Доктрина верховенства права Європейського Союзу над національним правом держав-членів. Доктрина прямої дії права Європейського Союзу. Пряма дія установчих договорів Європейського Союзу. Пряма дія міжнародних угод. Пряма дія регламентів. Пряма дія директив і рішень.

Тема 13. Відповідальність у праві ЄС Відповідальність держав-членів перед індивідами за порушення права Європейського Союзу. Принцип відповідальності держав-членів за не імплементацію директив. Принцип відповідальності держав-членів за порушення права Європейського Союзу. Відповідальність Європейського Союзу. Судовий перегляд актів інститутів Європейського Союзу.

Тема 14. Основи правового становища людини і громадянина в ЄС Громадянство Європейського Союзу. Джерела правового регулювання правового становища людини і громадянина у ЄС. Громадянство ЄС і громадянство держав-членів. Підстави набуття і припинення громадянства ЄС. Основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в ЄС. Принципи правового статусу особи в ЄС та способи їх закріплення. Класифікація прав людини і громадянина. Можливі обмеження щодо здійснення основних прав і свобод, їх межі. Основні обов'язки громадянина. Гарантії прав і свобод людини і громадянина. Класифікація гарантій прав і свобод людини і громадянина. Інституціональні гарантії. Судовий захист прав і свобод. Позасудові механізми захисту прав і свобод. Процесуальні гарантії. Матеріальні гарантії прав і свобод людини і громадянина. Омбудсман Європейського Союзу: порядок обрання, повноваження, порядок звернення до Омбудсмана. Розділ 2. Основні галузі і сфери регулювання права Європейського Союзу

Тема 15. Право внутрішнього ринку ЄС Вільний рух товарів у ЄС. Внутрішній ринок як мета ЄС. Фіскальні заходи. Митний союз. Заборона мита на імпорту та експорт до ЄС та всіх зборів, що мають еквівалентний ефект. Заборона дискримінаційного оподаткування. Нефіскальні доходи. Кількісні обмеження та заходи, що мають еквівалентний ефект. Обмеження імпорту. Обмеження експорту. Вільне пересування осіб у ЄС. Засади вільного пересування осіб у ЄС. Вільне пересування працівників у ЄС. Право громадян ЄС на вільне пересування у його межах. Обмеження вільного пересування громадян ЄС. Свобода ділового заснування у ЄС. Свобода ділового заснування компаній у ЄС. Свобода надання та отримання послуг у ЄС. Поняття «послуги» у праві ЄС. Транспортний характер послуг у праві ЄС. Свобода отримання послуг у ЄС та визначення кваліфікації осіб, які надають послуги. Свобода руху капіталу в ЄС. Поняття капіталу та руху капіталу. Принцип свободи руху капіталу. Винятки з принципу свободи руху капіталу та їх застосування. Особливості регулювання надання фінансових послуг і діяльності кредитних установ.

Тема 16. Корпоративне право ЄС Корпоративне право. Правове регулювання діяльності юридичних осіб. Поняття, джерела корпоративного права. Основні методи регулювання діяльності юридичних осіб: гармонізація і уніфікація. Створення і функціонування компаній. Реорганізація компаній. Юридичні особи наднаціонального характеру.

Тема 17. Конкурентне право ЄС Конкурентне право ЄС. Поняття, цілі та задачі політики в галузі конкуренції. Правила конкуренції ЄС, суб'єкти правил

конкуренції. Поняття, функції правового регулювання у сфері конкурентної політики ЄС. Регулювання угод між суб'єктами підприємницької діяльності. Регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, що посідають домінуюче становище на внутрішньому ринку ЄС. Контроль за концентрацією суб'єктів підприємницької діяльності на внутрішньому ринку ЄС.

Тема 18. Регулювання відносин цивільно-правового характеру ЄС Контрактове право. Характер та сучасні тенденції регулювання цивільно-майнових відносин у ЄС. Окремі види договорів і зобов'язальні права, що з них випливають. Право, що підлягає застосуванню до договірних і позадоговірних зобов'язань. Загальні правові питання захисту споживачів у ЄС. Правове регулювання відносин за участі споживача.

Тема 19. Право інтелектуальної власності ЄС Право інтелектуальної власності ЄС. Гармонізація права інтелектуальної власності в ЄС. Правова охорона інтелектуальної власності. Винаходи. Промислова власність. Торгові марки. Регулювання авторського права. Захист інтелектуальної власності. Принцип вільного руху товарів і право інтелектуальної власності в ЄС.

Тема 20. Правові основи економічної системи ЄС Правові основи економічного і валютного союзу. Етапи створення Економічного і валютного союзу. Економічний і валютний союз: поняття і економічний зміст. Економічний комітет. Європейська система центральних банків: функції і повноваження. Правовий статус Європейського центрального банку. Правове регулювання банківської діяльності. Запровадження єдиної європейської валюти (євро).

Тема 21. Митне право ЄС Митне право ЄС. Поняття, джерела митного права ЄС. Поняття та історія створення митного союзу ЄС. Митний союз. Митна територія. Основні принципи тарифного та нетарифного регулювання. Єдиний митний тариф. Визначення країни походження товарів. Визначення митної вартості. Митні процедури. Співробітництво між митними адміністраціями держав-членів.

Тема 22. Торговельне право ЄС Поняття, особливості торговельного права ЄС. Регулювання експорту. Тарифне регулювання імпорту. Режим генералізованих тарифних преференцій. Нетарифне регулювання імпорту. Антидемпінгові заходи. Антисубсидійні заходи. Заходи проти імпорту, що завдає шкоди, та «зростаючого» імпорту. Заходи щодо торговельних бар'єрів. Регулювання кількісних обмежень.

23. Енергетичне право ЄС Становлення та розвиток енергетичного права ЄС. Джерела права ЄС у сфері постачання енергії. Принципи здійснення енергетичної політики ЄС. Правове регулювання постачання електрики, природного газу і нафти. Правові заходи щодо поліпшення енергоефективності. Перспективи розвитку та правова підтримка енергетики.

Тема 24. Екологічне право ЄС Поняття і джерела екологічного права ЄС. Цілі та принципи політики ЄС у сфері охорони довкілля. Об'єкти екологічного права ЄС. Охорона водних об'єктів. Охорона атмосферного повітря. Захист біологічного розмаїття. Охорона земель. Охорона клімату. Радіаційна безпека. Захист від небезпечних хімічних речовин. Управління відходами. Механізми охорони довкілля та забезпечення екологічних прав громадян в ЄС.

Тема 25. Правове регулювання соціальної сфери ЄС Соціальне право. Правові основи соціальної політики. Поняття та джерела соціального права ЄС. Забезпечення зайнятості. Гарантії трудових прав робітників. Робочий час і час відпочинку. Участь працівників в управлінні підприємством. Правове регулювання охорони праці. Правові основи надання соціальної допомоги особам похилого віку та непрацездатним. Правове регулювання питань охорони здоров'я. Правове регулювання наукової діяльності, культури та освіти. Правові основи діяльності ЄС в галузі наукових досліджень і технологічного розвитку. Правове регулювання в галузі освіти. Правові основи діяльності ЄС у галузі культури.

Тема 26. Міграційне право ЄС Правове регулювання міграційних процесів в рамках ЄС. Поняття та зміст міграційної політики Європейського Союзу. Переміщення громадян без віз і контролю. Переміщення територією ЄС громадян третіх країн. Право притулку: поняття, правове регулювання. Підстави і порядок надання права притулку. Статус осіб, яким надано притулок.

Тема 27. Правове регулювання відносин у мережі інтернет Загальні засади регулювання діяльності в мережі Інтернет. Система саморегулювання Інтернету в рамках ЄС. Особливості захисту прав в мережі Інтернет у ЄС. Правові проблеми, які виникають у сфері передачі даних електронним шляхом. Можливість укладення контрактів за допомогою електронних засобів зв'язку та їх чинність. Цифровий підпис та електронні гроші.

Тема 28. Спільна політика ЄС у галузі боротьби зі злочинністю Спільна політика ЄС у галузі боротьби зі злочинністю. Предмет спільної політики ЄС з питань кримінального права, правові форми її реалізації. Інформаційно-правові, організаційні та технічні заходи ЄС у сфері боротьби зі злочинністю. Внутрішні нормативні акти та міжнародні договори ЄС у кримінально-правовій сфері. Кримінально-правова кваліфікація злочинних діянь у законодавстві ЄС. Міри кримінальної відповідальності та види покарань, встановлені законодавством ЄС для фізичних і юридичних осіб. Законодавство ЄС у сфері економічної злочинності, незаконного обігу наркотичних засобів, корупції та інших категорій злочинів. Антитерористичне законодавство ЄС. Захист жертв злочинів у кримінальному процесі. Співробітництво поліції і судових органів у кримінально-правовій сфері; предмет і основні напрямки такого співробітництва. Європейське поліцейське відомство (Європол). Місце в організаційному механізмі ЄС, цілі і сфера відання. Функції і повноваження, керівні органи, їх правовий статус. Відповідальність Європолу. Євроюст та інші спеціалізовані установи Європейського Союзу з питань боротьби зі злочинністю.

Тема 29. Правове регулювання співробітництва України з ЄС Історія взаємовідносин України і Європейського Союзу. Розвиток відносин між СРСР і Європейськими Співтовариствами. Угоди між СРСР і Співтовариствами. Визнання України і розвиток відносин на тлі появи Європейського Союзу. Домовленості між Україною і Європейським Союзом. Організаційно правові форми співробітництва України з Європейським Союзом. Система домовленостей між Україною і Європейським Союзом. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу